

IGOR TORKAR, ZLATOUSTOVA PRATIKA

Zlatoustova pratika* po vsem videzu (prebranem) ne potrebuje kritike. Čemu neki: da bi ugotavljali avtorjevo zmoto-ne, njegovo predrznost-ne, nevednost-ne... Bržkone so satira, epigram, aforizem, posodobljen ljudski pregovor, kolednica, humoreska in horoskop, kar vse je avtor zbral v knjigo, sami po sebi zadostni pričevalec o slabih (in dobrih) lastnostih našega človeka in družbe, v kateri živi (in dela). Kot kakšen medikament, ki bolnemu lahko koristi (pa tudi škodi) in ga ozdravi (ali pogubi).

Igor Torkar si je v pogumno pero natočil dobršno mero zdravilnega črnica, ne da bi bil z njim škrt in zbirčen, raje radodaren, kot cepilne akcije ob kaki komaj začetni epidemiji. Satira zdravi bolezen; bolezniki pa se človek ne sramuje; če pride, greš k zdravniku. Tak zdravnik je (za nekatere bolezniki) satirik. Pri nas jih je (pre)malo; raje se smejimo na tuj račun (zdravimo druge) kot na svoj (kot sebe). Na sploh pa ne ljubimo preveč ne zdravil ne zdravnikov, bolezen bi pa najraje kar skrili (zamolčali).

Zlatoustova pratika ima po svoji »injekcijski dozi«, bi rekli dokajšnjo zdravilno moč, dokler se organizem ne privadi zdravila. Do tu je učinek še

koristen; onkraj je nesmiselna še tako velika »doza«. Maľo »takih«, malo »drugačnih« bolnikov pozna Torkarjeva Zlatoustova pratika, nihče ni pač enako (močno) bolan (ali zdrav). In tudi zdravilo ni vedno najboljše (kot vsako pokvarljivo blago). Tako se krogotok zdravila, bolezniki in bolnikov vrtil v zmernem ritmu, kot ga zajemajo Obrobljeni dnevi dvainpetdesetih tednov. V karikiranju nekaterih karakternih lastnosti našega človeka prepoznava njegovo zgodovinsko prabit, razvoj in cilj, njegovo vsebino in bistvo. Kot da bi se staro, že znano, le preobleklo v novo, na zunaj drugačno, v jedru konstantno in skoroda dedno. Torkar operira z novimi »izmi« in arzenalom trenutno aktualnega izraza v formah prastarega namena in pomena. Vse novo izvira iz starega, bistvo je isto, okras drugačen. Danes je taka (moda), včeraj je bila drugačna, jutri bo nova. To je pač pratika: vsako leto nova, a vendar v mnogočem enaka. Vse se obrača in povrača.

Zlatoustova pratika je eden izmed opaznih avtorskih satiričnih posegov v naš kulturniški in družbeni vsakdan. Iz splošnega satirično-kritičnega zarisa se spušča v prepoznane konkretne njihove kulturniških zdrah, sicer velikih, a vendarle ne tako pomebnih, da bi jih ne zmožel preboleti tudi Pratikin čas.

Marijan Zlobec

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Sprehod začenjamo pri beograjski Književni reči. Na uredništvo sta prišli dve številki. Prva, še novembrska, objavlja odprto pismo Dimitrija Rupla Tonetu Pavčku okrog usode Nove revije. Književna reč ne objavlja tudi

(*Igor Torkar, Zlatoustova pratika, Medzaložniška zbirka Zepna knjiga, Mladinska knjiga, Ljubljana 1981, opremil Cveto Jeraša, str. 208)

Pavčkovega odgovora, vendar je predlanskim natisnila izjavo šestdeseterice podpisnikov pobude za izdajanje novega slovenskega slovstvenega časopisa. Denis Poniž pod naslovom *Roman o petdesetih letih* ocenjuje Rožančev roman *Metulj*, v katerem se pisatelj ozira v leta od svojega prihoda iz zapora do znanih zapletov, ki so sledili uprizoritvi njegove drame *Topla greda*. Književna reč objavlja tudi krajše besedilo Eliasa Conettija *Masa z nadnaslovom Masa in sila*. Med drugim so v tej številki ob-

javljeni tudi daljši dnevniški zapiski Rolanda Barthesa spred štirih let.

Prva decembrska številka Književne reči pa je v celoti posvečena poljski književnosti. Med najopaznejšimi prispevki je pogovor Pavla Levandovskega z Jerzyjem Andrzejewskim kot tudi odlomek iz njegovega najnovejšega romana *Zmečkanina*, ki ga je v srbohrvaščino (tako kot pogovor) prevedel Petar Vujičić. Za Književno reč so o povojni poljski poeziji spregovorili Krzysztof Karasek in Rišzard Matuszewski, o poljskem filmu danes piše Andrzej Werner. Biserka Rajčić, ki se v tej številki pojavlja pogosto tudi kot prevajalka prispevkov, se je posebej za to številko pogovarjala z Edwardom Balcerzanom o sodobni poljski književnosti in vedi o književnosti. V rubriki *Ulica Stanislava Vinaverja* gostuje Slawomir Mrožek.

V 12. številki beograjske Književnosti objavlja Živojin Pavlović tretje nadaljevanje spominskih zapisov z naslovom *Pokolenja: Črni pajek*. To so pričevanja o poletju 1981. Književnost tudi objavlja *Esej o romanu* Dimitrija Rupla, nastal pred letom dni. Jovan Hristić je prispeval zapis o petnajstem Bitefu, pri čemer med drugim ugotavlja, da se tokratni festival v svojih najbolj avantgardnih trenutkih ni kaj prida zanimal za udobnost svojih gledalcev, kar pa njega to prvikrat ni motilo. Pri tem ima v mislih Mašo v a-molu, ki je »bleščeč politični teater«. Književnost prinaša tudi pogovor Ivane Simeonovičeve, ki ga je imela z Zoranom Mušičem poleti 1979 v Parizu. Mušič, ki deluje v francoski prestolnici, odgovarja o vplivih na svojo umetniško pot, o svoji narodnosti in državljanski pripadnosti, o svojih začetkih, o prvih navdihih in vzorih, o svoji pripadnosti umetnostnim smerem, o razmerju grafike do ostalega slikarstva, o vlogi umetnikov v družbi itd.

Dvojna številka skopske *Sovremenosti* (8—9) med drugim objavlja razmišljanje Jakina Sinadinovskega o spozna-

njih in izkušnjah ilindenske vstaje in kruševske republike med narodnoosvobodilno vojno in ljudsko revolucijo v Makedoniji. Pri tem med drugim omenja tudi izkušnje Kardeljeve knjige *Razvoj slovenskega narodnega vprašanja*. Položaj Slovencev v Jugoslaviji pred vojno jemlje kot primerjavo s pogledi na razvoj makedonskega narodnega vprašanja. Vera Stojčevska Antić piše o *Izboru* Koča Racina, ki sta ga skupaj izdala ljubljanska Cankarjeva založba in skopska Makedonska knjiga. Tej številki *Sovremenosti* so bili dodani makedonski prevodi pesmi predstavnika srbske moderne Vladislava Petkovića Disa.

V novembrski številki novosadskega Letopisa Maticе srpske je objavljeno drugo nadaljevanje Tarasa Kermaunerja z naslovom *Bidermajerski srbski razumnik med meščanstvom in fevdalizmom*. To je primerjalna razprava o tragedijah in komedijah Jovana Sterija Popovića. Franc Zagoričnik piše o knjigi pesmi v prozi, ali besedil, ki so »ponujene ideje za vrnjeno zaupanje« in ki jih je z naslovom *67 minut naglas* zbrala Judita Šalgo. Zapis o lanskem mednarodnem grafičnem bienalu v Ljubljani je prispeval Aleksander Basšin. Naslovil ga je *Kriza grafike in biennale kot enciklopedija sodobne grafike*. S te likovne priveditve, ki je ena osrednjih grafičnih pregledov na svetu, je v tem časopisu ponatisnjenih tudi nekaj del, med njimi je predstavljen tudi Boris Jesih z grafiko Jabolko. Leposlovje obsega predvsem prevode. Prikazan je krajši izbor iz novejšje ameriške poezije (devet pesnic in pesnikov), natisnjena je črtica Hermana Hesseja *Flavta* in med drugim tudi šest pesmi Tadeusza Różewicza. Za prevode so poskrbeli Vladimir Kopicl, Vojislav Despotov in Petar Vujičić.

Dvojna številka sarajevskega *Izraza* (11—12), časopisa, ki se posveča umetnostni kritiki, prinaša odlomek iz knjige Davida Lodgea *Načini sodobnega pisanja*. Zlatica Putinčanin je za to pri-

ložnost prevedla poglavje o metafori in metonimiji. Grgo Gamulin piše o anti-strukturi in izhaja iz ugotovitve, da je neuspeh strukturalizma v umetnosti temeljni neuspeh, in sicer prav zaradi nje-gove ahistoričnosti. Nikola Koljević piše o *Sli po rodnem kraju in evropski misli Isidore Sekulić*.

Po daljšem času je priromalo obnovljeno Koroško mladje, ki izhaja v Celovcu. Prinaša v glavnem izvirno poezijo in prozo. Kristijan Močilnik je prispeval dve besedili *Pridi bliže, prijatelj* in *Na začetku so bile podgane*, Janko Messner objavlja sarkastično pripoved *Lešnikova sladoledna bomba* in zgodnico *Vprašanja predšolskega otroka*. Podpisal pa je še polemičen zapis *Quousque tandem disidenti?* o dnevih sodobne slovenske književnosti na Dunaju in spominski zapis ob smrti Edvarda Kocbeka. Jani Oswald se je pomudil ob prvem kongresu avstrijskih pisateljev z zapisom *Z roko v roki ali vsak na svojo roko?* in prispeval vest o dveh novih izvirnih otroških knjigah v slovenščini, ki sta izšli v zbirki Mladi Korotan. Naj še omenimo razmišljanje Feliksa Bistra o slovenskem katoliškem tisku na Koroškem z naslovom *Mir in nemir otroka božjega* ter kratko predstavitev avstrijskega pesnika Helmuta Scharfa, ki jo je tudi pripravil Janko Messner.

Vzhodnoberlinski časopis *Neue Deutsche Literatur* piše v 10. številki med vestmi pod naslovom *Imena in dela* tudi o doslej neznani korespondenci Iva Andrića s pesnico in umetnostno zgodovinarico Zdenko Markovićevo, ki jo je izdal Inštitut za literaturo in teatrologijo Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti. Gre za znanih 118 pisem, ki jih je nobelovec pisal svoji hrvaški prijateljici med letoma 1918 in 1932. *Neue Deutsche Literatur* komentira, da je ta najdba in objava predvsem velikega pomena za literarne zgo-

dovinarje in raziskovalce literature kakor tudi za Andrićeve življenjepisce, ker je obseg pisem velik in prinaša vrsto neznanih podrobnosti o avtorju. Sicer pa se v tej številki pojavljata tudi pesnika Friedrich Engelbert s štirimi pesmimi pod skupnim naslovom *Med poletjem in jesenjo*, Kristian Pech pa z devetimi pesmimi iz razdelka *Poletno poročilo*. Časopis prinaša tudi nekatere knjižne in likovne ocene.

Enajsta številka bratislavskega Romboida med drugim prinaša oceno Ivana Mojíka o znanstvenofantastičnem delu Ericha Koša *Sneg in led*, ki posega v prihodnost, ko naj bi Evropo in svet ogrozila ledena doba. Po Mojíkovem mnenju je poslanstvo te knjige v klicu po življenskiosti in človečnosti; škoda, še dodaja ocenjevalec, da mu ga ni uspelo prikazati na primerni umetniški višini. Sicer pa je ta številka polna prispevkov z zborovanja o vlogi marksistične literarne kritike, ki so ga pripravili po XVI. kongresu Komunistične partije Češkoslovaške. Tako je Rudolf Jurík objavil prispevek z naslovom *Vloga in poslanstvo umetnosti*. L'udovít Pelzar pa je prispeval razpravo *Za višjo idejnost literarne kritike*, če naj omenimo samo dva od teh prikazov, ki so polni načelnih misli in strinjanj ter navedb, kakor je ta, da je namreč »tovariš Gustáv Husák na XVI. kongresu Komunistične partije Češkoslovaške povsem jasno ugotovil, kako ne moremo dopuščati ničesar, kar bi škodilo socialistični umetnosti in znanosti, kar bi bilo v razkoraku z ideali socialističnega humanizma; nikomur ne dovolimo, da bi očrnil delo naših ljudi, revolucionarno preteklost in socialistično sedanost.« Časopis prinaša še nekaj leposlovja. Miroslav Halás se oglašja s pripovedjo *Hazardne igre*, ki je odlomek iz daljše novele, Juraj Pado pa objavlja tri nove pesmi.